

CITES-yleissopimus (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Flora and Fauna) on yksi maailman laajimmista kansainvälisistä ympäristönsuojelusopimuksista, jonka päämääränä on suojella luonnonvaraisia kasveja ja eläimiä sääntelemällä niillä käytävää kauppaa. Sopimukseen on liitetty yli 30 000 lajia, joiden on todettu uhanalaistuneen tai jotka ovat vaarassa tulla uhanalaisiksi niillä käytävän kansainvälisen kaupan seurauksena. Tätä kauppaa, eli kansainvälistä vientiä ja tuontia, valvotaan CITES-vienti- ja tuontiluvuin, jotka ovat voimassa vain yhden rajanylityksen kerrallaan. CITES-lupavaatimukset koskevat paitsi luonnossa eläviä, myös vankeudessa syntyneitä, tarhattuja ja keinotekoisesti lisättyjä eläimiä ja kasveja, niiden osia ja niistä valmistettuja tuotteita.

Suomen CITES-lupaviranomainen on Suomen ympäristökeskus (SYKE).

CITES-soitintodistus

Usean rajanylityksen sallivan CITES-soitintodistuksen tarkoituksena on yksinkertaistaa CITES-lajeja sisältävien soittimien liikkumista kansainvälisten rajojen ylitse. Soitintodistus on voimassa korkeintaan 3 vuotta, ja mahdollistaa useita rajanylityksiä. Soitintodistusta voi käyttää vain ei-kaupallisiin rajanylityksiin. Muissa tapauksissa rajanylitykseen vaaditaan – kuten tähän asti kaikille CITES-soittimille – vain yhden rajanylityksen sallivat tavanomaiset CITES-vienti- ja -tuontiluvat. Erityisestä CITES-soitintodistuksesta päätettiin kansainvälisesti maaliskuussa 2013 ja EU:ssa soitintodistus otettiin käyttöön 5.2.2015.

Soitintodistuksen käyttötarkoitus

Soitintodistus korvaa CITES-tuontiluvan, kun soitin tuodaan EU:n ulkorajojen yli ja CITES-vientiluvan tai -jälleenvientitodistuksen, kun soitin viedään EU:n ulkorajojen yli.

Soitintodistuksen haltija voi ylittää soittimensa kanssa valtioiden rajat useita kertoja ei-kaupalliseen tarkoitukseen. Tässä yhteydessä mm. seuraavat tarkoitukset katsotaan ei-kaupallisiksi: henkilökohmainen käyttö, esiintyminen, tuotanto (levyttäminen), musiikkilähetykset, opetus, näyttely tai kilpailu.

Todistuksen kattamaa soitinta ei saa myydä eikä sen omistusta siirtää sen valtion ulkopuolella, jossa todistus on myönnetty.

Soitintodistuksen voimassaolo

Soitintodistus on voimassa korkeintaan kolme vuotta, jona aikana todistukseen merkitty haltija voi ylittää EU:n ulkorajat soittimensa kanssa useaan kertaan. Todistus ei ole voimassa, jos siitä on irrotettu lupaviranomaisen siihen liittämät liitteet (todistuksen ns. lisälehti ja todistuksessa mainittu valokuvatunniste).

Soitintodistus ei ole enää voimassa, jos soitin myydään, katoaa, tuhotaan tai varastetaan tai jos soittimen omistus siirtyy muulla tavoin. Soitintodistus on mitätön myös silloin, jos soitin ei ole tunnistettavissa todistuksessa kuvailluksi esineeksi, eli jos todistukseen merkityt tunnistetiedot eivät vastaa enää soittimen tunnusmerkkejä.

Todistus on ennen sen voimassaolon päättymistä palautettava sen valtion CITES-lupaviranomaiselle, joka on myöntänyt todistuksen. Ennen soitintodistuksen voimassaolon päättymistä on soitin palautettava siihen EU-jäsenvaltioon, jossa todistus on myönnetty.

Käyttämätön tai mitätön todistus

Haltijan on viipymättä palautettava soitintodistuksen alkuperäiskappale ja kaikki muut lupakappalet todistuksesta luvan myöntäneelle lupaviranomaiselle, jos lupa ei ole enää voimassa tai pätevä.

Soitintodistuksen myöntäminen

Soitintodistuksen myöntöä varten soittimen on täytettävä seuraavat vaatimukset:

- soittimessa käytetty materiaali on peräisin EU:n CITES-lainsäädännön B- tai C-liitteen lajista;
- jos soittimessa on käytetty A-liitteen lajia: soitin (tai CITES-materiaali) on peräisin ajalta ennen kuin laji lisättiin CITES-sopimukseen;
- soittimen valmistuksessa käytetty CITES-materiaali on hankittu laillisesti, ja
- soitin on asianmukaisesti tunnistettu.

Soitintodistuksen myöntää sen valtion lupaviranomainen, jossa hakijan vakituinen asuinpaikka on.

Lupaviranomainen liittää soitintodistukseen lisälehdet, johon tulli tekee merkinnät jokaisen rajanylityksen yhteydessä. Suomen ympäristökeskuksen (SYKE) myöntämässä soitintodistuksessa on aina myös valokuvaliite soittimen yksilöllistä tunnistusta varten.

Soitintodistus voidaan myöntää vain soittimelle, jonka myöntävä lupaviranomainen on rekisteröinyt. Suomessa rekisteröinti tehdään ensimmäisen lupahakemuksen yhteydessä; rekisteröintiin vaaditaan samat tausta- ja tunnistetiedot, jotka vaaditaan soitintodistuksen myöntämiseen.

Voimassaolo ja käyttö EU:n ulkopuolella

Todistuksen kelpoisuus tulee varmistaa etukäteen siitä maasta, johon on matkustamassa, sillä kaikki maat eivät ole ottaneet käyttöön CITES-soitintodistusta. On esimerkiksi mahdollista, että soitintodistus hyväksytään EU:n ulkopuoliseen maahan tullessa CITES-luvaksi, mutta maasta lähtiessä tulisi lisäksi olla sen maan viranomaisen myöntämä CITES-jälleenvientitodistus. Eri maiden CITES-viranomaisten yhteystiedot www.cites.org.

Vaikka Suomen/EU-jäsenvaltion myöntämä soitintodistus hyväksyttäisiinkin periaatteessa tietyssä maassa, on kuitenkin huomioitava mahdolliset joko tiettyyn CITES-lajiin tai muuhun suojeltavaan lajiin kohdistuvat kansalliset tuontirajoitukset tai suoranaiset tuontikiellot. Esimerkiksi USA:ssa on voimassa tietyjä lajeja koskevia lisärajoituksia tai tuontikielloja (USA:n valvontaviranomaisen yhteystiedot U.S. Fish and Wildlife Service (FWS), Office of Law Enforcement atlawenforcement@fws.gov, <http://www.fws.gov/international/permits/by-activity/musical-instruments.html>).

Soitintodistuksen hakeminen

Täytetty hakemuslomake on toimitettava sen EU-jäsenvaltion lupaviranomaiselle, jossa hakijan vakituinen asuinpaikka on, ja sen yhteydessä on esitettävä tiedot ja asiakirjatodisteet, jotka viranomaisen katsoo tarpeellisiksi, jotta se voi määrittää, voidaanko todistus myöntää. Näitä tietoja ovat etenkin ne, joilla selvitetään soittimen ja/tai soittimessa käytetyn CITES-materiaalin alkuperä. Hakijan on osoitettava soittimessa käytetyn CITES-lajin laillinen alkuperä. Tietojen jättäminen pois hakemuksesta on perusteltava. Jos haetaan todistusta soittimelle, jota koskeva hakemus on aikaisemmin hylätty (joko Suomessa tai toisessa EU-maassa), hakijan on ilmoitettava tästä lupaviranomaiselle.

Hakemuksessa on kuvattava soitin niin seikkaperäisesti, että se on yksilöllisesti tunnistettavissa. Hakemukseen tulee myös liittää tunnistusta varten valokuvia. Parhaat ja tyypilliset tunnistetiedot/valokuvat riippuvat mm. soitintyyppistä. SYKE antaa tarvittaessa tarkentavia ohjeita.

Suomen ympäristökeskuksen hakemuslomake www.ymparisto.fi/cites/hakemuslomakkeet.

Allekirjoitettu hakemus liitteineen lähetetään SYKEN kirjaamoon syke.kirjaamo@ymparisto.fi. Hakemuksen voi toimittaa myös postitse (todistukseen liitettävät valokuvat toimitettava kuitenkin sähköisesti).

Hakemuslomakkeen täyttäminen

Hakija rastittaa CITES-tuonti/vientihakemuslomakkeen oikeassa yläkulmassa vaihtoehdon 'Muu todistus' ja kirjaa hakevansa soitintodistusta. Hakija täyttää lomakkeen kohdat 1, 4 ja 7–23. Lomakkeen kääntöpuolella on täyttöohjeet.

Kohta 1 *Viejän nimi*: Tähän merkitään laillisen omistajan täydellinen nimi ja osoite. Jos soitintodistuksen hakija ei ole laillinen omistaja, on sekä omistajan että hakijan täydellinen nimi ja osoite merkittävä lomakkeeseen. Jäljennös omistajan ja hakijan välisestä lainasopimuksesta on toimitettava hakemuksen liitteenä lupaviranomaiselle.

Kohta 8 (ja/tai erillinen liite) *Kuvaus*: Kuvauksen on oltava mahdollisimman tarkka. Toimivaltaisen viranomaisen (kuten tullin tai muun valvontaviranomaisen) on soittimen kuvauksen perusteella pystyttävä todentamaan, että todistus vastaa tuotavaa tai vietävää soitinta; kuvaukseen on sisällytettävä muun muassa valmistajan nimi ja sarjanumero tai muu tunnistus, kuten valokuvat. CITES-luvissa soittimille käytetään kolmikirjaimista tunnusta 'CAR' (carving).

Asiointi tullissa

Soitintodistuksen alkuperäiskappaleen säilyttää aina todistuksen haltija (soitintodistus poikkeaa tältä osin tavallisesta CITES-vienti- ja -tuontiluvasta).

Joka kerta kun soitin tuodaan EU:hun tai viedään EU:sta, on todistuksen haltijan luovutettava tullitoimipaikalle todentamista varten alkuperäinen soitintodistus sekä lisälehti ja lisälehdien jäljennös. Kun tullitoimipaikka on täyttänyt lisälehdien, se palauttaa alkuperäiset asiakirjat haltijalle. Tulli vahvistaa merkinnällä lisälehdien jäljennöksen ja toimittaa vahvistetun jäljennöksen asianomaiselle lupaviranomaiselle (Suomessa Suomen ympäristökeskus SYKE).

Soitintodistuksen korvaaminen

Kadonneen, varastetun tai tuhoutuneen todistuksen voi korvata ainoastaan todistuksen myöntänyt viranomainen. Katoamisesta on välittömästi ilmoitettava todistuksen myöntäneelle viranomaiselle.

Soittimen myynti

Kun soitintodistuksen haltija haluaa myydä soittimen, hänen on sitä ennen palautettava alkuperäinen soitintodistus liitteineen sen myöntäneelle lupaviranomaiselle. Jos soittimessa käytetty materiaali on peräisin lajista, joka on lueteltu EU:n CITES-lainsäädännön A-liitteessä (esimerkiksi norsunluu), on haltijan lisäksi haettava kyseiseltä viranomaiselta EU-todistus myyntiä varten.

Kolmansien maiden myöntämien todistusten kattamien soittimien tuonti unioniin

Soittimen tuonti EU:n alueelle ei edellytä CITES-vientiasiakirjan tai -tuontiluvan esittämistä, mikäli jokin EU:n ulkopuolinen maa on myöntänyt CITES-soitintodistuksen. Ollakseen EU:ssa pätevä todistus, on CITES-soitintodistuksen kuitenkin oltava myönnetty samanlaisten ehtojen mukaisesti kuin mitä EU:n lainsäädännössä on säädetty. Tarvittaessa ko. soitintodistuksen kelpoisuuden voi tarkistaa SYKEstä.

Soittimissa käytettyjä CITES-materiaaleja

Esimerkkejä CITES-lajeista, joista valmistetut soittimet ovat CITES-sääntelyn piirissä, eli joille vaaditaan CITES-luvat kansainvälisessä rajanylityksessä: norsu (norsunluu, ivory), kilpikonnat (tor-toiseshell), brasilianpalsanteri (*Dalbergia nigra*, Brazilian rosewood), mursu (walrus ivory), valaat.

On myös CITES-lajeja, joiden kohdalla valmiit ja viimeistellyt tuotteet (mm. soittimet) on vapautettu CITES-sääntelystä. Esimerkkejä CITES-lajeista, joista valmistetut soittimet eivät ole CITES-sääntelyn piirissä, eli joille ei vaadita CITES-lupia kansainvälisessä rajanylityksessä: brasiliankesalpina (*Caesalpinia echinensis*, pernambuco, tätä puulajia käytetään jousissa), muut *Dalbergia*-suvun palsanterit (rosewood), aito ebenpuu (*Diospyros*-suvun lajit), aitomahongit (*Swietenia*-suvun lajit).

Lisätietoja

Lisätietoja CITES-luvista ja lupakäytännöistä on SYKEN verkkosivuilla www.ymparisto.fi/cites. Sivulla www.ymparisto.fi/cites/lainsaadanto on esim. EU:n lajiliiteasetus, josta voi tarkistaa, mitkä lajit ja lajiryhmät kuuluvat CITES-sääntelyn piiriin. Hakupalvelusta <http://www.speciesplus.net/> voi tarkistaa, kuuluuko tietty laji CITES-lajeihin (lajien tieteelliset nimet ja yleisnimet englanniksi, ranskaksi ja espanjaksi).

Sähköpostitse SYKEN CITES-asiantuntijat tavoittaa cites@ymparisto.fi ja puhelimitse 0295 251 000 (SYKEN vaihde).